

"חודש אלול"

חלק א: הבסיס

אלול הוא החודש השנים-עשר בלוח העברי בשנה המתחילה בחודש תשרי, והשישי במניין החודשים המתחיל בחודש ניסן. באלול 29 יום. א' באלול חל בימים ראשון, שני, רביעי או שישי.

שם החודש :

מקור שמו של החודש, כשמותיהם של שאר החודשים בלוח העברי, הוא מתקופת גלות בבל. יש המקשרים אותו למילה "אולולו" שפירושה באכזבית: "קציר". היות שהוא חל בסיום תקופת הקציר.

על פי פירוש אחר משמעות המילה אלול היא טיהור וכפרה.

מקור אפשרי נוסף לשם הוא "אלל" - בארמית חיפוש. הדבר מבטא את העובדה שחודש אלול הוא חודש התשובה והפשפש במעשים.

השם 'אלול' מופיע לראשונה במקרא בספר נחמיה (ו' טו). בקרב עדת ביתא ישראל החודש נקרא לול.

סימליות:

מזלו של החודש הוא - מזל בתולה. יש המוצאים לכך אסמכתא במקורות הקושרת את הכינוי בתולה עם ערך התשובה: "שובי בתולת ישראל - שובי אל עריך אלה" (ירמיהו לא, כ). תחילת פרק זה בירמיהו גם משמש כהפטרה ביום ב' של ראש השנה.

הקדמונים נתנו סימן לחודש אלול בראשי תיבות של הפסוק: אני לדודי ודודי לי (שיר השירים פרק ו, פסוק ג). לרמז, כי בחדש אלול, האלוקים קרוב לעם ישראל, ונעשה כדוד להם. כמו כן, ארבע המילים נגמרות ב'. ארבע פעמים י' בגימטריה הן 40, מספר המסמל את ארבעים הימים שבהם שהה משה על הר סיני לצורך קבלת התורה, וכנגד ארבעים ימי הרצון שמראש חודש אלול עד יום הכיפורים.

נוסף לכך בפסוק: ומל ה' אלוהיך את לבבך ואת לבב זרעך (דברים פרק ל פסוק ו

רמז נוסף רמזו בפסוק ממגילת אסתר איש לרעהו ומתנות לאביונים, לרמז על תיקון העניינים שבין אדם לחבירו בתקופה זו.

מנהגי החודש:

חודש זה מכונה במסורת "חודש הרחמים והסליחות", מכיוון שהוא מקדים את ראש השנה ויום כיפור, ונוהגים בו להשכים ולהרבות בתפילות מיוחדות הנקראות "סליחות". הספרדים משכימים לאמירת סליחות מתחילת החודש לעומת האשכנזים הנוהגים באמירת סליחות רק מתחילת השבוע האחרון לפני ראש השנה.

"חודש אלול"

בחסידות מקובל לומר שבניגוד לשאר השנה בה המלך (הקל) נמצא בארמון, באלול: "המלך בשדה", כלומר קרוב ונגיש לעם. על פי חז"ל, לאחר שנשתברו הלוחות, משה עלה בפעם השנייה להר סיני בראש חודש אלול, על מנת לקבל את הלוחות השניים וירד לאחר ארבעים יום ביום כיפור.

משמעות מיוחדת נודעה לחודש אלול בקרב אנשי תנועת המוסר המרבים בו בלימוד מוסר ובעריכת חשבון נפש. חשיבותו של החודש בתנועה זו מתבטאת בכתביו של אבי התנועה, רבי ישראל סלנטר, בייחוד באותה איגרת העוסקת כולה בהתנהגות הראויה לחודש זה (איגרת יד בספרו "אור ישראל").

בחלק מקהילות אשכנז נהוג להוסיף בתפילה את המזמור "לדוד ה' אורי וישעי" (ספר תהילים, פרק כ"ז), מראש חודש אלול ועד הושענא רבה פעמיים ביום, בבוקר בתפילת שחרית לאחר אמירת עלינו לשבח בסוף התפילה (ויש שנהגו לאחר אמירת שיר של יום, ובערב בתפילת מנחה לנוסח ספרד, ולנוסח אשכנז המזרחי בתפילת ערבית. המנהג התקבל בכמה מקהילות צפון אפריקה.

טעם אמירת מזמור זה הוא הרמז שכתב מדרש שוחר טוב על פסוקו הראשון של הפרק - "אורי" רומז לראש השנה, "ישעי" ליום הכיפורים ו"ממי אירא" להושענא רבה, או לגרסה אחרת "כי יצפנני בסוכו" על חג הסוכות.

מנהג נוסף שמקורו בקהילות אשכנז הוא לתקוע בשופר מראש חודש אלול ועד סמוך לערב ראש השנה. יש נוהגים לתקוע בסיום תפילת שחרית ויש המוסיפים גם בסיום תפילת ערבית. לפי מנהג אשכנז המזרחי נוהגים להפסיק לתקוע בערב ראש השנה, ולפי מנהג אשכנז המערבי שלוש ימים לפני ראש השנה. יש הנוהגים לתקוע סדר תקיעות של תשר"ת (תקיעה שברים תרועה תקיעה), ויש הנוהגים לתקוע סדר תשר"ת תש"ת תר"ת. אצל הספרדים התקבל המנהג רק במספר קהילות, בתקופה מאוחרת, ונוהגים לתקוע במהלך אמירת הסליחות בלבד, לפני אמירת המלים "תענו ותעתרו" בקדיש שבסיום הסליחות ויש המוסיפים אף בעת אמירת י"ג מידות.

נהגו להוסיף בחודש אלול בכל אגרת שלומים את האיחול "כתיבה וחתמה טובה".

בתנועת המוסר

הרב יחזקאל לוינשטיין כותב בשם רבי ישראל סלנטר, כי: "בזמנינו שהורגלנו בתקיעת שופר, אין אפשרות להגיע להתעוררות על ידי שמיעת קול שופר, ולכן כתב הגרי"ס (רבי ישראל סלנטר) שהעצה הראויה עבורנו היא לימוד המוסר מתוך התבוננות והתפעלות." (אור יחזקאל, עמ' קע"ד)

במהלך חודש אלול, דחפו ראשי הישיבות ובעיקר המשגיחים את תלמידיהם לחיטוט פנימי בלתי-פוסק, לחרדה ולאימה ממשית מפני הימים הנוראים.

אמר הרב יחזקאל לוינשטיין:

רח"ל (ראשי תיבות בארמית של "רחמנא לצלן"; ובעברית "השם יצילנו") זה מצבינו, חולים אנו במחלות אנושות, "כל ראש לחלי" ואין אנו מכירים כלל שחולים אנו. ולדוגמה המדמה בנפשו כי אלול הוא כשאר ימות השנה, הלא חולה הוא אנושות, ואילו אנו אין ימי האלול אצלנו שונים משאר הימים הרי בהכרח שחולים אנו במחלה שאיננו יודעים אודותיה. אור יחזקאל, עמ' ה'

הרב דסלר כותב:

מי שנגזר דינו ליהרג למחר, לא ינוח ולא יוכל להתענג היום מפני דאגת מותו; רק ליוצא מדעתו יחשב זה אשר לא חש ולא מרגיש במותו הצפוי(ה) לו מחר. וכיוון שכן לפלא על כולנו, שיודעים אנו שזמננו קצוב וימינו ספורים ואין אנו שמים על לב. מכתב מאליהו, כרך ד', עמ' 84.

חלק ב: פרשנים

ילקוט שמעוני:

תהלים מז: דבר אחר עלה אלקים בתרועה, בראש חדש אלול עלה משה בהר והעבירו קול שופר במחנה משה עולה בהר, שלא יתעו עוד בעבודת אלילים, ונתעלה הקב"ה באותו שופר, שנאמר עלה אלקים בתרועה, לכך תקנו חכמים לתקוע בראש חדש אלול בכל שנה ושנה.

מאירי:

משיב נפש מאמר ב פרק א : ...והיא כוונתם על מאמר "דרשו ה' בהמצאו" (ר"ה י"ח א'), רוצה לומר בעת שהוא מיוחד להיותו נמצא מצד התעוררותם כמו שבארנו, לא שיחד זמן למי שיבקש את ה', ובדרש אמרו ז"ל על ענין היותו קרוב, שראוי לכל להשתדל קודם ראש השנה בהפצר תפלות ובהערת תשובות כדי שיכנס בראש השנה בטהרת הלב, ומזה נהגו במקומות לקום בלילות ולקבוע תפלה בבית הכנסת בכל שני וחמישי של אלול, כדרך שעושין הכל בעשרת ימי תשובה בתחנונין ובדברי כבושין.

שם פרק ב : ...וכן בכלם ראוי להקדים ולדרוש בענין היום זמן אחד קודם ליום, כדי להתעורר על עניני היום, ועל זה הצד התפשט המנהג בהרבה מקומות להקדים ולהרבות בתפלה מראש חודש אלול ולהעיר השחר בסליחות, כדי שיהיו מחשבותיהם זכות ונקיות בהגיע היום, יצא ראש חדש אלול בטהרה ונכנס תשרי בקדושה.

בעל הטורים:

דברים לו : את לבבך ואת לבב - ראשי תיבות אלול, לכך נהגו להשכים ולהתפלל סליחות מראש חודש אלול ואילך, וכן "לולי האמנתי לראות בטוב ה'" (תהלים כ"ז י"ג), לולא הם אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי לנגד ה'.

אלשיך:

דברים כא יג : ירח ימים - ...ויבכה לפחות בחודש אלול ימי הרצון.

של"ה:

מסכת ראש השנה עמוד הדין, וראה שם עוד : הקדמונים נתנו סימן ארי"ה שאג מי לא ירא, ארי"ה ראשי תיבות אלול, ר"ה, י"כ, הושענה רבא, נהגו ישראל להתענות מראש חדש אלול עד יום הכפורים,

"חודש אלול"

שהם ימים שאומרים בהם סליחות ותחנונים, וסמכו על זה "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות אלול, וסופי תיבות ד' יודין כנגד מ' יום, וכן "ומל ה' אלקיך' את' לבבך' ואת' לבב זרעך" ראשי תיבות אלול, שחודש זה מוכן לתשובה, ומסתברא מאחר שהוא החודש האחרון מהשנה לעשות בו תשובה על מה שפגם בכל השנה, ולא יכנס בראש השנה שהוא יום הדין מתועב ממעשיו הרעים אלא יתקן בחודש זה מה שעבר...

שפת אמת:

דברים תבא תרמ"א : במדרש אם שמע תשמע... היא הבטחה גדולה כי לעולם אין תפלה חוזרת ריקם, וצריך האדם להיות עומד אצל הפתח עד שנתפתח לו, ויש זמנים שפותחים משמים כמו באלול ועשרת ימי תשובה, שהם ימי רצון, ולפי מה שאדם דופק כל ימי השנה כך נפתח לו באלה הימים אם כי וודאי כל השב פותחין לו עתה, אבל כל התפלות שלא היה להם עליה כל השנה מתעלין גם כן עכשיו, ובימים אלו מבקשין בשמים שיתעוררו בני ישראל בתשובה כמו שכתוב, קול דודי דופק פתחי לי וגו' היא בימים אלו שראשי נמלא טל...

שם משמואל:

שמות משפטים תרע"ח : והגדנו על פי מה שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה, דאדר קודם ניסן הוא כענין אלול קודם ראש השנה. והיינו דהנה בראש השנה ישראל מעוררין באתערותא דלתתא בשופר וצלותין ובעותין אתערותא דלעילא, אך ידוע בדברי האריז"ל דלכל אתערותא דלתתא באה מקודם אתערותא דלעילא, וזה נותן כח לעשות אתערותא דלתתא לעורר לעילא ביתר שאת, ובאלול נפתחו לישראל י"ג מכילין דרחמי, וכמים פנים לפנים מביאים התעוררות אהבה בלב ישראל להכין לכבם לעבודת ירחא שביעאה... אך ידוע דלכל ההארות הבאות מלמעלה צריכין לעשות להן חפץ של מצוה שזה יהיה כלי להחזיק ההארה ההיא, ואם לאו לעומת שבאה כן תלך, וזהו שהתקינו באלול לתקוע בשופר כדי שיהיה כלי להארה, ובדוגמא זו הוא אדר קודם ניסן...

דברים שופטים תרע"ה : לא תלמד לעשות וגו'... וכך הוא הפירוש, לא תלמד, וכשלא תלמד ממילא לא ימצא בך, וכמו להבדיל תלמוד תורה כנגד כולם, שהלימוד כולל ומקיף את העשיה... כן להבדיל בקדושה, כל המצוות ועניני ירחא שביעאה הכל נכלל בלימוד של מסכתות הללו, ר"ה ויומא וסוכה. ועל כן כל בעל נפש מחויב לגזול מעתותיו הספורות ולקבע לימוד מסכתות הללו בימי אלול שהוא הכנה לירחא שביעאה, הגדול לפי גדלו והקטון לפי קטנו.

פרי צדיק:

ראש חודש אלול ג : וזהו ההכנה בחודש אלול שהוא קודם תשרי, שבתשרי עתידין להגאל לר' אליעזר דסבירא ליה שבתשרי נברא העולם, והיינו על ידי תשובה... ואף ר' יהושע מודה בזה, רק דסבירא ליה דאף אם חס ושלוש אין עושין תשובה גם כן נגאלין, כמו שנאמר ולא בכסף, לא בתשובה וכו', ולכן סבירא ליה דבניסן עתידין להגאל, שהוא חודש של רחמים, כמו שהיה גאולת מצרים אף שהיו משוקעים שם, אבל לכל הדעות אם עושין תשובה בתשרי עתידין להגאל,

חכמה ומוסר:

"חודש אלול"

חלק א טז : ...וזה כוונת הפסוק "שאו זמרה וגו' תקעו בחודש שופר" וגו', ומה שמחה כל כך בשופר, והלא הוא ילולי יליל? אבל יש רפואות שרפואתם היא להפחיד את החולה ובוזה יתרפא, וזהו הכתוב "הרנינו וגו' לאלקי יעקב", אף כי אלקים דין הוא, אבל הוא להפחיד בתקיעת שופר, כדי לקבל עליו עול מלכות שמים במלכיות, ונמצא כי הפחד יהיה רפואתו מהיסורים היותר קשים...

שעורי דעת:

חלק ג עמוד צה : נשאלתי מהי עבודתנו המיוחדת לימי הדין, ואמנם לכאורה שאלה שאינה מובנה היא, מדוע תהיה שאלה מיוחדת לנו בזה? הלא ידועה היא העבודה בימים אלו, למוד המוסר למען התחזק בעבודת ה' ויראתו. ודבר זה אינו ענין שנתחדש בימי בעלי המוסר, אלא מימות עולם למדו מוסר בימים אלו. ולא רק חסידים ואנשי מעשה, כי אם אפילו בעלי בתים ועוסקים במסחר התחזקו ולמדו מוסר... ומדוע נבקש לנו עבודות מיוחדות?...

חלק ג: מאמרים**מאמר א:****אָנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי**

הזוהר הקדוש עומד על הפסוק הזה, של אָנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי, ומביא את סופו של הפסוק אָנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי הַרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים.

והוא מבאר: שבשושנה, יש י"ג עליון, המרמזים לי"ג מידות הרחמים.

לשושנה יש י"ג עליון (כנראה, שהיום אין לנו שושנים, למה שקוראים שושנה בחנות הפרחים, זו לא שושנה אלא ורד בצבע אדום...) זו המהות של שושנה, והם מרמזים לי"ג מידות של רחמים.

וי"ג מידות אלו, הם מקור התשובה, להיות הקב"ה, נושא עוון ועובר על פשע, והשפעת רחמים אלו - שורשם בי"ג מידות של רחמים שמתגלים מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים.

זאת אומרת, שהחל מראש חודש אלול, נפתחים י"ג שערים בשמים, שנקראים שערי רחמים.

כותב הגאון מוילנא:

"אלול כולו רחמים והוא דרגה ד'חסד', שהקב"ה מוכן לקבל פני שבים".

כותב האר"י הקדוש:

"כל האומר מזמור כ"ז שבתהילים (הכוונה למזמור לְדוֹד ה' אֹרְזֵי וַיִּשְׁעֵי שֶׁעַל הַפְּסוּק הַזֶּה, דורשים חז"ל במדרש: אֹרְזֵי זֶה רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וַיִּשְׁעֵי זֶה יוֹם הַכִּיפּוּרִים, פִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֶכֶה זֶה חַג הַסּוּכוֹת) מראש חודש אלול ועד אחר שמחת תורה, ערב ובוקר, דבר יום ביומו, מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו. ואפילו

"חודש אלול"

גזירה רעה, כתובה על האדם מן השמים, יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים, מרעי בישין, ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות, ויוצא בדימוס זכאי בדין, וע"י זה (שיאמר את הפרק הזה), יכניע כל המקטרגים, כי מראש חודש אלול, נפתחו י"ג מקורות, של י"ג מְכִילָן דְרַמְיָן, והם מתגלים ומאירים למטה, ובמזמור כ"ז שבתהילים לְדָוִד ה' אֲרִי וְיִשְׁעֵי, יש בו י"ג שמות הוויה".

מסביר האר"י שבמזמור הזה מופיעים י"ג שמות הוויה. מתחילים להגיד אותו, מראש חודש אלול, שאז נפתחים י"ג השערים שנקראים מְכִילָן דְרַמְיָן, וע"י האמירה הזאת, אנחנו פועלים בשמים, ביטול של מקטרגים.

באמת, בני עדות אשכנז, נוהגים לומר את המזמור בימי חודש אלול בוקר וערב (או בוקר ומנחה - כל אחד כמנהגו) ובני עדות המזרח אומרים אותו בכל בוקר בסיום תפילת שחרית, כך מופיע בסידורים.

המטה אפרים (סימן תקפ"א) מביא:

"שלושים הימים של חודש אלול הם ימי ההכנה ליום הדין".

הוא ממשיל את הימים האלה לימי הכנה שנותנים לבעל הדין להתכונן, לפני הדין.

כפי שאומרת הגמרא (בבא מציעא קיז, ב):

"נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחר הזמן חייב..."

שואלת הגמרא וכמה זמן בית הדין נותן?

ומשיבה שלושים יום.

כותב המטה אפרים, שהשלושים יום האלה, זה זמן בית דין.

היות ובראש השנה הולכים לדון אותך, ומזמנים אותך לדין, ומי לא נפקד ביום הזה?!

כל אחד ואחד מאיתנו עוברים לפניו כבני מרון. כל אחד ואחד מגיע לבדו ללא עורך דין, מבלי סגורים - 'כל אחד והחבילה שלו' עם סלי מקטרגים שצבר, הוא לבדו ניצב!

אז נותנים לך שלושים יותר להיערך, נותנים לך זמן לפשפש במעשיך, שלא תגיד שלא נתנו לך זמן להתכונן...

מאמר ב:

אלול הוא תמיד חודש חסר, ויש בו 29 ימים.

ראש חודש אלול תמיד יומיים. יום ב' שבראש חודש, הוא א' אלול, חל בימים אבד"ו (או"ח סי' תכ"ח).

כשמברכים ראש חודש אלול יכולין גם על תשרי (שאינן מברכים אותו) ויאמר "הבאים (לשון רבים) עלינו לטובה" (לבושי מכלול בספר טעמי המנהגים קונטרס אחרון מ"ח ע"ב).

הקדמונים נתנו סימן לימים נוראים המתחילים מחודש אלול וגומרים בהושענא רבא, הפסוק אריה שאג מי לא יירא:

"אריה" ראשי תבות: א'לול ר'אש השנה י'ום כפור ה'ושענא רבא.

גם סימן לחודש אלול: א'ני ל'דודי ו'דודי ל'י;

וכן: ומל'ה' אלוהיך א'ת ל'בכך ו'את ל'בב זרעך;

להורות שהוא החודש האחרון בשנה, לתקן מה שפגם בשנה שעברה (של"ה דף רי"ג).

סימן נוסף לחודש אלול: "ואשר לא צדה והאלהים א'נה ל'ידו ו'שמתי ל'ך מקום לנוס שמה" - ראשי תבות אלול, לרמוז כי חודש זה נתנו הש"י לכפרה לכל מי שחטא בשגגה.

מזמור לדוד ה' אורי

מיום א' אלול ועד "שמיני עצרת", נוהגים לומר אחר שיר של יום מזמור כ"ז בתהילים "לדוד ה' אורי וישעי", ואומרים אחריו קדיש יתום. כמו כן אומרים מזמור זה בסוף תפילת ערבית (ויש אומרים במנחה).

טעם אמירת המזמור נאמר במדרש שוחר טוב (תהילים כ"ז):

"אורי" בראש השנה

"וישעי" ביום הכיפורים

"ממי אירא" בהושענא רבא"

ועוד שנזכר בו "לולא" האמנתי שיש בו אותיות אלול.

(מנהגי ישורון סי' קל"ט).

תקיעת שופר בחודש אלול

מנהג בכל תפוצות ישראל לתקוע בשופר (תשר"ק=תקיעה שברים תרועה תקיעה) מתפילת שחרית של א' אלול, ועד ערב ראש השנה. מפסיקים בערב ראש השנה, ותוקעים בראש השנה שהוא עיקר זמן התקיעות.

מראש חודש אלול עד יום הכיפורים הם ארבעים יום ששה משה רבנו בהר. ומשכנס אלול מרבים בתשובה ותוקעים להזהיר ולזרז את העם לתשובה (מנהגי מהרי"ל הלכות ימים נוראים).

ר' יהושע בן קרחא אומר: ארבעים יום עשה משה בהר. לאחר ארבעים יום לקח את הלוחות וירד אל המחנה, ובי"ז בתמוז שבר את הלוחות והרג את לייטי ישראל, ועשה ארבעים יום במחנה עד ששרף את העגל. ובראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה "עלה אלי ההרה", והעבירו שופר בכל המחנה שמה עולה להר, כדי שלא יטעו עוד אחר העגל. על כן התקינו חכמים שיהיו תוקעים בשופר בראש חודש אלול בכל שנה ושנה (פרקי דר"א פמ"ו, מחזור ויטרי עמ' 362 ורש"י פרשת כי תשא פסוק ועלית בהר).

נראה מזה כי המנהג הראשון היה לתקוע רק בר"ח אלול, לזכר השופר שהודיעו במחנה ישראל כי משה עלה להר, ואחר כך הנהיגו לתקוע בכל ימי החודש, לעורר את העם לתשובה.

סליחות בחודש אלול

ימי חודש אלול הם ימי רצון וימי רחמים וסליחות. ספרדים נוהגים לקום באשמורות לומר סליחות מראש חודש אלול עד יום הכיפורים, בימי החול. אשכנזים מתחילים לומר סליחות ביום א' בשבוע שחל בו ראש השנה. ואם חל ראש השנה ביום ב' וג', מתחילים לומר סליחות ביום א' בשבוע שלפניו.

זמן אמירת הסליחות בסוף הלילה סמוך לאור הבוקר, וביום ראשון של סליחות משכימים יותר קצת, כדי להתאים ללשון הפזמון שאומרים בו "בזעקם בעוד ליל", וכן "רצה נא עתירתם בעמדם בלילות" (מטה אפרים סי' תקפ"א י"א).

חסידי מתחילים בסליחות מיד אחר חצות הלילה, הש"ץ שאומר סליחות יתעטף בטלית ולא יברך על עטיפתו בלילה, וכשיאיר היום והגיע זמן ציצית, יסיר הטלית ויתעטף בה שנית ויברך עליה (שם סעיף י"ד).

ראוי לעמוד בשעת אמירת הסליחות. ויש אומרים "זכור רחמיך" בישיבה ועומדים לאמירת "שמע קולנו". ומי שקשה לו העמידה, יעמוד לפחות כשאומרים "אל מלך יושב" ו"שלוש עשרה מדות" ובשעת הוידוים (שם סעיף י"ח).

יחיד האומר סליחות ידלג על שלוש עשרה מדות, כי אין לומר י"ג מדות דרך תפילה בפחות מעשרה, וכן על הבקשות בלשון ארמי "מחי ומסי" ו"מרן די בשמיא" (בשם התניא שם סעיף כ"א).

בערב ראש השנה משכימים לפני האיר היום, ואומרים סליחות רבות המתחילות ב"זכור ברית".

ניצבים וילך

פרשת אתם ניצבים קוראים תמיד לפני ראש השנה, ולכן כשחל ראש השנה ביום ב' ג' שיש שתי שבתות בין ראש השנה לסוכות צריכים לחלק ניצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ראש השנה ליום הכיפורים והאזינו בין יום הכיפורים לסוכות, וסימן לדבר פת בג המלך, וביאר המג"א המלך הוא ראש השנה שאומרים בו המלך הקדוש והמלך המשפט, אם חל בימי ב' ג', פתות אותה פתים, שמחלקין ניצבים וילך אבל כשחל ראש השנה ביום ה' ז' אין בין ראש השנה לסוכות אלא שבת אחת שקוראים בה האזינו, ואז קוראים ניצבים וילך ביתר לפני ראש השנה. הטעם שקוראים ניצבים לפני ראש השנה כדי להפסיק בין תוכחה מפרשת כי תבוא ובין ראש השנה (או"ח סי' תכ"ח ד' ומג"א שם), ועוד טעם אחר כי הלשון אתם ניצבים היום כלכם וגו' מורה להכין את עצמם בתשובה ליום הדין.

מאמר ג:

אלול ומשמעותו בחיי הישיבה

"התורה מתשת כחו של אדם" ומבלי כחות אין יכולת לקלוט תורה!

מה עשו, עמדו והועידו תקופה מסיימת בשנה יקבעוה כימי נופש, בבחינת "בטולה היא קיומה". מתי, באיזה זמן ראוי וכדאי לנצל את ימי "בין הזמנים" אלו בכדי "לקיים שניהם" - לחדש ולהחליף כחות וגם למנוע, במדה האפשרית, בטול תורה, או ליתר דיוק, לסיים את ימי החופש בתחילת תקופת למוד חדשה המהווה כח מניע ודוחף, המסוגל להשכיח את הימים שהתלמיד יצא ממסגרתה המקודשת והנעלה של הישיבה, להכניסו שוב לאותו מסלול חיים?

חשבו ומצאו את הזמן שבין ט' באב לחדש אלול כמתאים לכך, בכדי שבפרוס ה"אלול" יתכנסו שוב בכחות משנה מוכנים להתחיל את הזמן החדש, את חדש אלול.

בשלב תקופות בשנה עוטרות את "לוח המודעות" בישיבה, הודעות על "סדרי הישיבה": בתחילת החורף, תחילת הקיץ וחדש אלול. בפרט קטן שונה ה"סדר" בחדש אלול מאשר בקיץ, ברבע שעה נוספת ללמוד מוסר.

רבע שעה? מה חשיבות יש לה? במה מתבטאת כחה?!

אמנם כן, מבחינת כמות הזמן לא תצמח תועלת גדולה מזמן כה קצר. אין אפשרות התעמקות בדברי מחשבה בזמן כה מוגבל. אבל אם התועלת אינה נראית ברבע שעה זו השפעתה מתפשטת ומתרחבת מחוץ לתחום זמנה, היא שולחת קרניה לתקופה ממושכת, נותנת אותותיה ומטביעה חותמה בחצבת שעור קומתו של האדם.

עצם העובדה שמייעדים זמן נוסף ללמוד המוסר, מעורר לחשוב מה שינוי חל בחדש זה, מהו המכוון של למוד מוסר נוסף על זה הקבוע כל שנה, דברים יש בגו, תורה היא וללומדה צריכים.

ויש המקבלים עליהם "קבלות" ומחזקים עצמם בדברים הרפויים בידם במשך כל השנה. וגם אלו שאותותיו של החודש לא נתנו בהם את רשומי המכריע, אינם "נמלטים" מעיצומו של "אלול", גם אצלם מקבלת התפילה גוון מיוחד, נאמרת ביתר כוונה, בתוספת מתינות: "תפילת אלול".

"המשגיחים" בשיחותיהם מייחדים את הדבור על עניני תשובה ותקון המדות וקוראים לעריכת חשבון הנפש וכוונות לקראת ימי הדין. לדבריהם נכרת השפעה מכרעת. הזהירות בכבוד הבריות גדילה מיום ליום, בקורת ופשוש במעשים מקבלים שלב מעשי.

עם כל הרצינות האופפת את בן התורה בימים אלו, אין הוא נופל, חלילה, לידי עצבו. לפניו מתגלית דרך מיוחדת בעבודת ה': "וגילו ברעדה", רעד, חרדה ופחד מיום הדין, ועם כל זאת, ואולי דוקא בגלל זה - גילה ושמחה.

אלול, כימי חשבון הנפש, מהוה, זמן רציני בחיי בן תורה, בו מעביר תחת כור המבחן את הגיגיו, פעולותיו ומעשיו, מנתח ומצרף, משפר ומשפץ את כלי זיונו, תחבולות המלחמה עם היצר, אך לא עת תוגה ונפילה למצב יאוש הזמן הזה.

להיפך, שיא השמחה יכול להתפרץ בשעות אלה, זמן יצירה היא העת הזאת, גילוי ויצירת מעשים חדשים, עובדות מושלמות. "אין המצווה נקראת אלא על שם גומר". בגמר המצוה נתן בסיס וקיום למהות המצוה. רק אז יכולה להיות השמחה שלימה: "שמחת מצוה".

"חודש אלול"

אלול כהכנה לימים הנוראים הוא הזמן לגומרה של מצוה, בשעת מבחן המצוות, בזמן העברה תחת שבט ביקרת כל מעשה ופעולה, ישנה אפשרות לתקון והשלמה, ורק אז שיא השמחה, וכדי לבוא לידי מצב עילאי זה, אפשר רק ע"י מוסר.

חדש אלול הוא הזמן המסוגל לריבוי המעשים והקבלות. ימים אלו משמשים כימי הכנה לימים הגדולים של תשובה אמיתית, שמוכנס הוא: תשובה על העבר וקבלה על העתיד, והאנשים "המתיצבים על דרך לא טובה" שומה עליהם לנצל את "ימי האלול" כהקדמה, הכנה והכשרה לקראת הימים הנוראים.

מאמר ד:

מה המיוחד בחודש אלול, ומדוע הוא מרטיט אצלנו בלב נימה סמויה?

תארו לעצמכם שאתם מבקשים להעביר בקשה חשובה ל... ראש הממשלה. לא פשוט, נכון? תצטרכו למצוא איזה עוזר זוטר שיעביר את הבקשה לממונים עליו, שיעבירו אותה למחלקה המתאימה, שיגישו אותה לוועדה, שיקיימו עליה דיונים, ויחליטו לבסוף להחזיר את הבקשה לצורך תיקונים והשלמות. ספק גדול אם הבקשה תגיע בכלל לייעדה. מסתבר יותר שהיא תתקע היכן שהוא לאורך הדרך.

אבל מה יקרה אם בוקר אחד תגלו למרבה התדהמה שראש הממשלה בחר לנפוש בדיוק בבית הגובל בחצר הפרטית שלכם. ומה יקרה אם תמצאו את ראש הממשלה נשען על הגדר המפרידה בין הבתים ומזמין אתכם להיכנס אצלו הביתה כדי לשתות איזה כוס קפה בצוותא...

זהו, בקיצור, אלול.

אלול הוא זמן המסוגל ליצור קרבה מיוחדת במינה בין האדם לבין הקב"ה. זה הזמן שבו ההודעות שלנו מוגשות ב"דואר אקספרס", היישר לכתובת העליונה בלי עיכובים וללא דחיות. זהו הזמן שבו קל יותר לאדם להשתנות לטובה, לקבל על עצמו קבלות טובות, ולהעלות את חייו על מסלול חיובי יותר. אלול הוא כמו תמרור גדול הזועק: "בוא ותשתנה לטובה!".

חשוב לנצל את ההזדמנות הזאת. בסיומו של חודש אלול מגיע יום הדין של ראש השנה, המועד שבו נשפט האדם על כל מעשיו. אי אפשר לתקן את העבר אבל בכך שננצל את החודש האחרון של השנה כדי להוכיח את רצינות כוונותינו נוכל לזכות למשפט טוב ולהיכתב בספרם של צדיקים לחיים טובים ומלאים בעליה רוחנית.

מאמר ה:**אגרת שנה טובה**

במאמר שלפנינו נדבר בעז"ה בעניין המנהג הנהוג בתפוצות ישראל לאחל איש לרעהו בחודש אלול "שנה טובה", אם בפיו, [אם ע"י שליחת אגרת שנה טובה הנראית כיום כרטיס ברכה וכו'], אם ע"י הזכרה במכתב הנשלח, מנהג זה כבר הזכירו המהרי"ל בהלכות ימים נוראים וז"ל: "משנכנס אלול כשכותב אדם אגרת שלום לחבירו צריך לרמוז בהתחלתו שמבקש עליו להשיבו לטוב השנה הבאה עלינו

לטובה, על דרך בשנה טובה תכתב ותחתם, או תולה ארץ על בלימה, יטיב לך כתיבה וחתימה, וכה"ג".
וכן נהג מהרי"ל.

במהרי"ל מבואר שמשנכנס אלול מאחלים שנה טובה, אמנם מנהג הסטייפלר זצ"ל היה שמזמן שבירכו את חודש אלול, כבר היה מברך כתיבה וחתימה טובה (ארחות רבינו ח"ב עמ' קס"ה). ויש שכתבו שהמנהג לאחל איש לרעהו שנה טובה מיום חמישה עשר באב והלאה. ובס' שער יששכר כתב רמז על זה, כי "חמשה עשר באב" בגימטריא כמנין "כתיבה וחתימה טובה", וכן מבואר בהרבה ספרים שתחילת התנוצצות האור של הימים נוראים מתחיל מיום ט"ו באב, ומאז והלאה מתעוררים הרחמים.

רמז למנהג מהרי"ל שהבאנו לעיל כתב בספר ליקוטי מהרי"ח (סדר דיני ומנהגי אלול): "דאיתא וישאלו איש לרעהו לשלום ר"ת אלול, והנה 'וישאלו' הוא לשון שאלה ובקשה ור"ל שמבקש איש על רעהו לשלום. ומובא בשם ר' שלמה מדאלינא זי"ע שפי' מה שכתוב 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש' היינו מה שמלחשים ומברכים בני ישראל זה לזה אחד את חברו, והוא ית"ש עונה לברכותיהם [שהרי כתיבה היא ברכה בלחש שאין הברכה נשמעת]". וכן לא רק כאשר כותבים אגרת שלומים צריך לרמוז בתחילה או בסוף שמברך לחברו בשנה טובה, אלא גם כאשר אדם נפרד מחברו ולא יראהו עוד עד ראש השנה אומר החוות יאיר בספרו מקור חיים שנהגו שאומר לו "לשנה טובה תכתב" וזה עונה לו "גם אתה".

הבאנו לעיל שמנהג מהרי"ל כשכותב אדם אגרת שלום לחברו בחודש אלול, צריך לרמוז לו בתחילת המכתב שמבקש עליו שנה טובה. בשו"ת בסי' קע"ג כתב המהרי"ל בריש מכתבו בתשובה לשואל: "שכן רומה יטיב לך כתיבה וחתימה". (וע"ע שם בסי' קנ"ח וסי' קע"ב). ובשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תנינא סי' קכ"ד) בריש מכתבו בתשובה לשואל כתב: "שנה יוצאת ושנה נכנסת, שנה טובה ומבורכת, עם עוד רבות בשנים, כולוהו שני קאמינא". (ועי' בתרומת הדשן פסקים וכתבים סי' יא' ד"ה תכתב ותחתם. וע"ע בשו"ת מהר"י ברונא סי' קי"ג). אמנם בספר מטה אפרים (תקפא' ט') כתב: כשכותב אדם לחבירו אגרת שלומים מן ר"ח אלול עד יוה"כ רומז לו בתחילתו או בסופו שהוא מעתיר עליו שיזכה בימי הדין הבאים לטובה להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים. וכן בספר ליקוטי מהרי"ח מובא שיש מרמזין בסוף המכתב, וכן מצא בהקדמה לשו"ת עבודת הגרשוני, עי"ש. ובשו"ת חתם סופר (חלק א' אורח חיים סי' קצ"ז) שכתב בתשובה בי"ב אלול תקע"ב, וכתב בתחילת המכתב בזה"ל: צדיק כתמר יפרח כשושנה, בעוד כפתו רעננה, תחל שנה בברכת קדם מעונה, ולא תשכון עליו עננה ה"ה הרב הגאון וכו". וגם בסוף התשובה שוב איחל החת"ס שנה טובה בזה"ל: "ויה"ר שתתחדש שנה טובה ומתוקה ויעלנו ממצולה עמוקה עלה נעלה במסילה אשר בית אל עולה" וכו', עי"ש.

מכל הנ"ל למדנו שמאחלים איש לרעהו שנה טובה, או בפיו, או כשכותב אדם לחברו אגרת, רומז לו בתחילה או בסוף, או גם בתחילה וגם בסוף. אך לשלוח אגרת שנה טובה, הנקראת כיום כרטיס ברכה, לא מצינו לזה מקור. ובאמת בספר אוצר כל מנהגי ישורון כתב: "המנהג לשלוח כרטיסי שנה טובה איש לרעהו לראש השנה לא ממקור טהור הוא, מנהג ישן הוא בעמים, הפרסיים שלחו איש לרעהו ביצים שכתוב עליהם ברכות שונות, ברומי שלחו מתנות יקרות לשנה החדשה, בבריטניא הישנה היה מנהג שמלכם היה יכול לשאול ולבקש חפץ יקר ודבר נחמד מאוד על השנה החדשה, וכן יתר העמים שלחו ברכות איש לרעהו כחפץ לבם, ומהם למדו היהודים גם המה לעשות כמעשיהם ושולחים כרטיסי שנה טובה לשנה החדשה". וכן כתב בספר שולחן ערוך המקוצר כתב שבתים לא נהגו לשלוח כלל כרטיסי ברכה מיוחדים, וכמדומני שלא נכנס מנהג זה בקצת מתפוצות ישראל, אלא ממנהגי אומות העולם לקראת ראש שנתם". וכן מובא בקונטרס אור תורה, שבג'רבא וגם בשאר ארצות צפון אפריקה, לא

נהגו לשלוח כרטיסי שנה טובה (והרי ידוע שעדות אחדות למדו מנהג זה מהנוצרים במדינתם, אשר שלחו ברכות לפני ימי אידיהם) והסתפקו בברכות בעל פה.

מנהג מעניין אנו מוצאים בספר מנהגי אמשטרדם (עמ' פד') שכתב: לליל ראש השנה כותבים ילדים קטנים שידועים לכתוב מלוח בית הספר עם איחולים, ושמים אותו מגולגל תחת מפת החלות היכן שהאב מוצא אותו אחרי קידוש. (פורסם במורשה)

מאמר ו:**אלול - זמן שמחתינו****חודש אלול.**

בתודעה של עם ישראל, יש רושם ברור ומיוחד מאד לחודש זה, המהווה הכנה לחודש תשרי ובו אנו צועדים לקראת ימי הדין. הדין שייערך הוא משמעותי ביותר, "מי יחיה ומי..." , וניתן לנו חודש שלם להתכונן להיות מוכנים וראויים ככל יכולתנו.

ולכן מובן, שההנהגה של חודש זה היא רצינית ביותר. מוסיפים בהקפדה על מצוות, ועל הכנה לחזרה בתשובה כראוי. אין מקום לקלות ראש זהו זמן רציני ביותר. המילה 'רצינות' היא מלת מפתח כאן. ואכן אליה נפנה את הזרקורים.

פשוט בעיני, וזהו החידוש של המאמר הנוכחי, שחודש אלול הוא בעצם זמן בו יש להרבות במידת השמחה. לימוד תורה, קיום מצוות, תפילה, גמילות חסדים, את כל אלה לעשות בהידור ובתוספת של שמחה. ואין כאן שום סתירה למילה 'רצינות' כי אכן יש להתייחס ב'רצינות' הכי גדולה, אל הצורך בתוספת במידת השמחה!

אין פירושה של 'רצינות', שצריך להסתובב בעצבות. חלילה. התורה מרחיקה מאד את מדת העצבות.

אבל ה'רצינות' הנדרשת היא לדעת שהעסק בתורה ובמצוות הוא עסק של חיים, ולכן אין להקל ראש בעניין כה חשוב וכה משמעותי. זו ה'רצינות' אותה יש לטפח, ושעליה יש להקפיד.

וזהו גם הגישה למידת השמחה. כי גם היא עסק של חיים. גם היא בעלת משמעות וחשיבות מכריעות. וממילא, גם אליה יש להפנות את כל 'כובד' הרצינות.

כשהרציני את הדברים בפני חבר, הוא תמה ושאל אותי: 'שמחה'? כהכנה לקראת ימי דין? וכי ראית אדם שניגש לדין בבית משפט אזרחי - כשהוא עומד להישפט על עבירה שעשה - ומרבה בשמחה? זה לא נשמע הגיוני!

והתשובה שהשבתי לו היא, שבאמת יש כאן חילוק.

בבית משפט, מובא הנידון בפני שופט שיחליט אם הנאשם ראוי לעונש על עבירה פלונית. ובאמת אין מקום לשמחה, אין לה שום קשר לעניין. אבל בנידון דידן, המשפט עצמו כולל דיון על מידת השמחה. חלק נכבד מן ה'קריטריונים' שעל פיהם יחליט השופט כיצד לדון הוא בתחום זה עצמו, וככל שאדם

מרבה בשמחה בקיום המצוות שלו, הרי זה עוזר לו במשפט, ומביא על עצמו גישה נוחה יותר של פסק הדין!

את מה שכתבתי עד כה באופן כללי, ניתן לפרט. כי על חשיבותה של עבודת השמחה ניתן להביט ביותר מפרספקטיבה אחת.

ראשית, הלא זו הדרך הנכונה ביותר לקיום מצוות. הפסוק (דברים כח מז) בא בתביעות חזקות על חסרון מידה זו: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב...". ובודאי שהדבר הראשון שיש להקפיד עליו בתהליך התשובה הוא, להתקרב עד כמה שאפשר להליכה בדרך הנכונה.

ושנית, הספרים הקדושים מבארים, שהשמחה מראה על יחס עקרוני לתורה ולמצוות בכללותן. מי ששמח בהם, מראה בעצמו שהדברים מתאחדים עמו, הם קשורים לפנימיותו, הם שקובעים את הקצב הפנימי המצוי ברחשי לבבו. וממילא, גם היחס המגיע אליו מה'שופט' העליון הוא בהתאם כי צורת המשפט שונה לאדם שקשור בפנימיותו לטוב. כשולן שלו נידון בצורה שונה לגמרי, מכשולן דומה שנעשה על ידי מי שאין פנימיותו זכה.

ושלישית, חודש אלול (ותשרי) מיועד בעיקר עבור 'בניית האדם מחדש', יצירת בסיס יציב שעליו יהיה אפשר להקים את שאר הבניין הרוחני. האם אין מדת השמחה אחת מאבני-הבניין היסודיות ביותר בתהליך זה?

אכן, לא נטעה אם נקבע שבחודש אלול צריך להרבות בשמחה. כי מידה זו כה חשובה, שחייבים-חייבים לכלול אותה בהכנותינו לקראת העתיד הוורוד.

ברצינות!

מאמר ז:

תקופה של 40 יום

נחזור כ-3,000 שנה לאחור, אל מדבר סיני. האלוקים מצווה את עשרת הדברות, העם סוגד לעגל הזהב, ומשה רבנו מתחנן בכל כוחו לפני האלוקים שיחוס על עמו ישראל.

ביום הראשון של אלול, משה עולה אל הר-סיני, וארבעים יום מאוחר יותר ביום שעתיד להפוך ליום הכיפורים הוא יורד חזרה אל העם, עם לוחות הברית השניים.

חודש אלול פותח תקופת התעלות בת 40 יום, ששיאה מגיע ביום הקדוש ביותר הוא יום הכיפורים.

גם עבורנו, חודש אלול פותח תקופת התעלות בת 40 יום, ששיאה מגיע ביום הקדוש ביותר הוא יום הכיפורים.

מדוע דווקא 40? ארבעים הוא מספר של התנקות והיטהרות. המבול שהתחיל תקופה חדשה בזמנו של נוח, נמשך 40 יום, והמקווה (אגן ההיטהרות היהודי המסורתי) מכיל 40 סאה (יחידות מידה) של מים.

אלול מהווה הזדמנות אדירה להתעלות. בתקופה זו רבים מאתנו מגבירים את לימודי התורה והמוסר שלהם ומדקדקים יותר בשמירת המצוות. רבים הם אלה העורכים חשבון נפש יום-יומי ועושים מאזן של מעשים טובים מול עברות.

מאמר ה:**חודש שלם לתשובה!?**

האומנם צריך לחזור בתשובה כבר באלול? מה, חודש שלם להקדיש לכך?
לא שאנחנו כאלה מושלמים, אבל תשובה עושים ביום-יומיים (ולכך יש את יום כיפור בסוף התהליך), אז למה צריך למתוח אותה על פני זמן ארוך כל כך?

למען האמת, יש כאן דווקא תופעה מעניינת. היינו מצפים שהרשעים, שיש להם המון על מה לעשות תשובה, יזדרזו כבר מתחילת החודש, ואילו שלצדיקים, שהם פחות או יותר בסדר, יספיק מעט זמן בסופו.

אבל המציאות היא בדיוק ההיפך. הרשעים אינם אפילו מתחילים לחשוב על הנושא, עד (אולי) הסוף ממש. הלוואי שביום כיפור עצמו... ואילו הצדיקים הגדולים, כבר מתחילת אלול מרגישים לחוצים מקוצר הזמן.

עולם הפוך על הפוך! מה קורה כאן?

נקדים עם משהו שראיתי בקריקטורה, הצוחקת על סחבת מצויה בעולם העסקים:

הבוס מודיע לעובד, שתהיה מחר בערב פגישת צוות.

והעובד שואל האם לא כדאי להתכונן לפגישה.

אז הבוס חושב דקה ואומר: אתה צודק, נעשה פגישת הכנה-לפגישה, מחר בבוקר.

ושוב שואל העובד המסור: האומנם כדאי להגיע לפגישת ההכנה-לפגישה מבלי להתכונן אליה כראוי?

הבוס חושב ומשיב: אתה צודק! היום בערב נעשה קדם-פגישת הכנה-לפגישה לקראת ההכנה-לפגישה של מחר בבוקר...

בעולם העסקים זה מצחיק. אבל בתחום הרוחני, זה באמת מה שקורה.

יש לנו פגישה גדולה מאוד, בראש השנה וביום כיפור. פגישה פנימית מאוד, עם מלכו של עולם.

היכולת לרדת לעומק הלב תלויה במידת פתיחותו, כמה הוא מוכן לקראת מאורע גדול זה. וככל שהלב התכונן יותר לרוממות המעמד, יותר עמוק פנימה תחדור החוויה.

מי שמתחיל רק בעצם הימים המרוממים, ימצא בזה תועלת גדולה. ומי שמתחיל ומכין את עצמו עוד בחודש אלול, ימצא בזה חוויה חזקה פי כמה.

כל אחד יזכה לפי דרגתו, ואת מלוא העומק הלוואי וחודש אחד בלבד יביא אותנו לכך!

אז אם עוד לא התחלתם את ה'עבודה' המיוחדת של חודש אלול, מומלץ להקדים כמה שאפשר.

הבה נזרוז חבל על כל דקה!

מאמר ט:

מעלת לימוד תיקוני הזוהר בחודש אלול

נאמר כמה מילים בשבח ומעלת תיקוני הזוהר, ובמעלת מי שאמרם רבי שמעון בר יוחאי. ידוע המנהג, מנהג ישראל תורה הוא, שנוהגים לומר תיקוני הזוהר כל חודש אלול עד יום הכיפורים. ספר תיקוני הזוהר מחולק בדיוק לארבעים יום, אבל הבעיה היא ההקדמה שהיא מאוד ארוכה. אז יש שמספיקים אותה בערב ראש חודש אבל כ"כ אי אפשר להספיק אותה גם אם לומדים כל ערב ראש חודש. לכן מתחילים ללמוד מט"ו באב עד יום הכיפורים. ובזה יש רמז למה שאמרו חז"ל "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים" (תענית פרק ד' משנה ח'). הכוונה היא, מהם ימים טובים לישראל? כשישראל לומדים תיקוני הזוהר עושים טובה לכל ישראל. עושים את הימים טובים, ממתקים את הדין. מה זה טוב ולא טוב? מתי שיש דין זה לא טוב, ומתי שיש רחמים ויש חסדים אז הכל נמתק, הכל טוב. לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים, שבט"ו באב מתחילים תקוני הזוהר וההקדמה, וביום הכיפורים צריכים לסיים.

ידוע שתיקוני הזוהר הם במעלה יותר מהזוהר. על הזוהר נאמר שכל העוסק בו, אף על פי שאינו מבין, מאיר אור רב לנפשו, וזה לימוד למעלה מכל הלימודים. בעוצמה של הזוהר, אפילו שעה אחת מלימוד הזוהר נחשבת להמון שעות מלימוד שאר חלקי התורה. כמו שכתב בעל ה"כסא מלך" בתיקוני הזוהר תיקון ל', שלימוד זוהר בגרסא בעלמא, מתקן בשעה אחת כאילו עשה חודש שלם בלימוד נגלות התורה. אז אם כן, ידוע מעלתו של הזוהר. תיקוני זוהר זה לפחות כפול עשר. מדוע? אומר הגאון מוילנה בפירושו על תיקוני הזוהר כיוון שרבי שמעון בר יוחאי כיוון בזה לתקן את הנשמות. הוא לא רק כתב שבעים פירושים למילה "בראשית", אלא כיוון באמירה הזו לתיקון הנשמות. לכן הוא קרא לזה תיקוני הזוהר, כלומר כל הקורא בהם מתקן נפשו רוחו ונשמתו. מקדש את הנשמה ומטהר את הגוף. מזכך את האויר של העולם. ממתק דינים וחבלי משיח. מקרב את הגאולה מאוד מאוד. על כל פנים, כותב כף החיים שכמו שיש תוספת בתפילה באמירת הסליחות, יש תוספת בלימוד אמירת תיקוני הזוהר בחודש אלול. כל יום צריך להקדיש לפחות חצי שעה אם לא יותר, כדי להספיק. מי שיכול ללמוד וגם קצת להבין מה טוב. אבל גם בגרסא בעלמא זה טוב.

חלק ד: סיפורים

סיפור א'

הוא הבחין בשוטר רק כשכבר היה מאוחר מדי.

רגע אחד הוא שייט להנאתו על הכביש המהיר, צלילי מוסיקה ממלאים את חלל הרכב ומספקים מנגינת רקע נעימה לתחושת התנועה העוצמתית. רגע לאחר מכן הוא הביט בחלחלה על דמותו הקודרת של נציג החוק שסימן לו בתנועת יד נמרצות לעצור בצד הדרך. "רישיונות, בבקשה!", הודיע השוטר בנימת קול סופנית.

הוא הושיט את המסמכים המבוקשים בתנועת יד רועדת. "מה... מה עשיתי?", גמגם חלושות.

"לו היית עוקב אחר מד המהירות שלך לא היית צריך לשאול אותי שאלות כאלו", השיב השוטר בסארקזם. "נסיעה במהירות 140 קמ"ש בכביש בין-עירוני שמהירות התנועה המרבית בו היא מאה קמ"ש היא סיבה מספקת לעצור אותך, לא חושב כך?...".

הוא אזרח שומר חוק שמעולם לא התחכך קודם לכן עם רשויות השיפוט. כיצד נקלע למצב הביש הזה? כיצד לא נזהר?...?

רגעים אחדים לאחר מכן הושיט לו השוטר פיסת נייר אדמדמה. "תוך כמה שבועות תקבל הביתה זימון למשפט על נסיעה במהירות מופרזת".

השבועות הבאים חלפו עליו בחיל ורעדה. הוא הרים טלפון לעורכי דין, ברר אצל חברים וקרובים, ביקש סגולות ממקובלים וצדיקים. התסבוכת לא הייתה פשוטה. עורך הדין הסביר לו שבמקרה הטוב עלול השופט להטיל עליו תקופת שלילה בלתי מבוטלת. במקרה הפחות טוב יתכן והוא ייאלץ לעבור את תהליך הוצאת הרישיון מתחילתו. ליווי משפטי עשוי לשפר את גזר הדין אך התוצאה אינה מובטחת ובכל מקרה היא צפויה לעלות ממון רב.

הוא הסתובב כארי בסוגר, דרוך ומתוח. כל פיסת נייר שהופיעה בתיבת הדואר הכניסה אותו ללחץ. כל נקישה בדלת הקפיצה אותו ממקומו. הוא אפילו נסע עד לבית המשפט על מנת להתרשם במו עיניו מהצפוי לו ביום הדין,

הוא לא הזניח גם את החזית הרוחנית. הוא תרם סכומי כסף לצדקה, ביקש ממכריו לומר עליו פרקי תהילים להצלחה, וקיבל על עצמו להתחזק בתפילה בציבור. וכל זאת מאימת משפט התעבורה הקרב ובא.

צליל תקיעת השופר תפס אותו בהפתעה. פתאום הוא נזכר שבעוד כמה ימים יחול ראש השנה, היום שבו הקב"ה קובע את גורלו של האדם לשנה הקרובה. "צריך להתחזק בתפילה ביום הזה", מלמל לעצמו. "צריך להתפלל לצאת זכאי במשפט".

הוא שמע את המילים היוצאת מפיו ופתאום קלט את האבסורד שבהם. משפטו של שופט בשר ודם שבמקרה הגרוע ביותר יכול לשלול את רישיון הנהיגה שלו הוא רועד מפחד, ואילו משפטו של מלך מלכי המלכים זה שגורלו האישי וגורל האנושות כולה נמצא מידי מותר אותו אדיש?...!

הרי המשפט של ראש השנה מקיף את הכל בריאות, פרנסה, אושר. אפילו החיים עצמם. איך זה שמשפט נורא שכזה לא מזעזע אותי?... האם זה בגלל שהשוטר האנושי הוא מוחשי וגלוי ואילו המשפט האלוקי מתנהל בגנוי מרומים?... ואולי, התגנבה לליבו מחשבה חדשה, ואולי כל הסיפור הזה עם השוטר והמשפט אינו אלא איתות משמים כדי להתעורר למשפט האמיתי? אולי זאת קריאת התעוררות אדירה שבאה להוציא אותי מהתרדמה של שגרת ההרגל...

החצוצרה שלא כיבתה אף שריפה

בימי קדם, לפני שהקימו את מכבי האש ואת סילוני המים, בכל פעם שהייתה פורצת איש בעיירה היו התושבים אצים רצים ומביאים דליי מים כדי לכבות את השריפה. בעיירה היה מגדל גבוה; סיכמו ביניהם התושבים כי בראש המגדל יעמוד אדם, ותפקידו יהיה לעמוד על המשמר. אם וכאשר תפרוץ שריפה, הוא יריע בחצוצרה וכל התושבים ידעו לעזוב את עיסוקיהם ולבוא לעזור בכיבויה.

אל העיירה הגיע נער תמים מהכפר הסמוך. הוא ראה את האדם העומד בראש המגדל ושאל אותו לעיסוקו.

"בכל פעם שפורצת שריפה, אני תוקע בחצוצרה וחיש מהר השריפה נכבית" השיב לו האדם.

"איזה רעיון נהדר!" קרא הנער. הוא מיהר אל השוק ורכש חצוצרה משלו.

מיד כאשר הוא שב אל הכפר, הוא כינס את כל התושבים.

"ידידים יקרים, יש לי חדשות טובות עבורכם!" הוא אמר. "מהיום ואילך בכל פעם שפורצת שריפה, אל לכם לדאוג. אני אריע בחצוצרה והשריפה תיכבה מאליה. הנה, ראו" והוא מיהר להשליך גפרור אל שדה הקוצים. "אל תחששו!" הוא צעק לעברם. "שימו לב מה עומד לקרות" הוא החל להריע בחצוצרה, אך כמובן שהאש לא התחשבה במוזיקה העריבה והתפשטה חיש מהר כשהיא שורפת את הכפר כולו.

"טיפש שכמוך!" אמרו לו האנשים. "החצוצרה לא מכבה את האש! היא רק תזכורת, אזעקה לאנשים שיבואו ויכבו את האש. ואילו אתה בטיפשותך שרפת את העיר כולה!"

כך, בכל יום מחודש אלול ובראש השנה אנו תוקעים בשופר. יש כאלו שחושבים שהתקיעה עצמה היא המטרה; האמת היא שתקיעת השופר נועדה לעורר את הלבבות.

לפיכך, לאחר תקיעת השופר בראש השנה אנו קוראים:

"אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון."
